

УДК 330

DOI: 10.31891/2307-5740-2020-282-3-44

БОЧКО О. Ю., КУЗЯК В. В., СТАСЮК Н. Р.
Національний університет «Львівська політехніка»

КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ

В статті представлено авторське бачення поняття «концепція управління розвитком сільськогосподарських підприємств». Авторами обґрунтовано основні підходи до дефініції «концепція» та запропоновано авторський підхід до неї згідно з яким концепція – це впорядкована структура поглядів, що визначає обраний напрям дослідження та забезпечується наявністю стратегії і тактики, яка реалізується на певний період часу. Авторами проведено дослідження основних підходів до поняття «управління» та уточнено його авторське бачення згідно якого «управління – це окремий постійний процес розподілу вкладених коштів (людські та економічні ресурси) підприємства за типовими управлінськими функціями (планування, організація, мотивація та контроль) з метою досягнення поставлених цілей. Виходячи із проаналізованих базових понять «концепція» та «управління», а також сформованих власних авторських підходів до наукових термінів, запропоновано визначення «концепція управління розвитком», під якою розуміється процес розподілу ресурсів підприємства за типовими управлінськими функціями на стратегічну перспективу та формування конкретних шляхів для її реалізації. Авторами здійснені теоретичні дослідження концепції управління розвитком на прикладі сільськогосподарських підприємств. Виявлено сім основних складових такої концепції. Зокрема, основними складовими концепції управління розвитком сільськогосподарських підприємств є координація ресурсів; виконання управлінських функцій як засобу досягнення координації; встановлення мети та завдань процесу управління; соціальний аспект; циклічність процесу управління; динамічність; наявний композитний процес. Встановлено, що концепція управління розвитком сільськогосподарських підприємств базується на максимальному забезпеченні результату при мінімальних зусиллях з метою підвищення добробуту та прибутковості виробника, а також задоволення потреб сучасного споживача. Актуальність застосування концепції управління розвитком сільськогосподарських підприємств визначається тим, що сучасний процес управління підприємством є безперервним або потоковим та характеризується підвищенням вимог до товарів та послуг, а також підвищенням рівня відповідальності сучасного споживача перед суспільством та майбутніми поколіннями.

Ключові слова: концепція, управління, сільськогосподарські підприємства, управління розвитком.

BOCHKO O., KUZIAK V., STASYUK N.
Lviv Polytechnic National University

THE CONCEPT OF AGRICULTURAL ENTERPRISE DEVELOPMENT MANAGEMENT: THEORETICAL APPROACHES

The author's vision "the concept of agricultural enterprise development management" is presented in the article. The authors substantiate the main approaches to the definition of "concept" and propose the author's approach to the study definition according to which the concept is an orderly structure of views that determines the chosen direction of research and provides a strategy and tactics that are implemented for a certain period of time. The authors studied the main approaches to the concept of "management" and clarified the author's vision of this concept according to which "management is a separate permanent process of distribution of invested funds (human and economic resources) of an enterprise according to typical management functions (planning, organization, management and control) with the aim achieving the goals. Based on the analyzed basic definition of "concept" and "management", as well as the developed own author's approaches to scientific terms, the following definition of the "concept of development management" is proposed, which is understood as the process of distribution resources of the enterprise by typical management functions for a strategic perspective and the formation of specific ways to implement it. The authors carried out theoretical research on the concept of development management on the example of agricultural enterprises. Seven main components of this concept are identified. In particular, these components are resource coordination; performance of management functions as a means of achieving coordination; setting the goal or purpose of the management process; social aspect; cyclical nature of the management process; dynamism; available composite process. It has been founded that the concept of agricultural enterprise development management is based on maximum ensuring the result with minimum efforts in order to ensure maximum well-being and profitability of the manufacturer, as well as meeting the needs of the modern consumer. The application relevance of the concept of agricultural enterprise development management is determined by the fact that the modern process of enterprise management is continuous or streaming and characterized by increasing requirements for goods and services, as well as increasing the level of responsibility of modern consumers to society.

Key words: concept, management, agricultural enterprises, development management.

Постановка проблеми. Численні дослідження показують, що концепція управління розвитком сучасних підприємств не відповідає вимогам часу. Тим часом зміни в економіці, що відбуваються в останні роки, актуалізують цю проблему, вимагаючи від керівників не лише уваги, а й відповідних знань в галузі сучасних технологій, психології та аксіології управління. Тому є підстави стверджувати, що умови ринкових змін економіки змушують суб'єктів господарювання шукати інноваційні форми і методи управління розвитком сучасних підприємств. Відтак виникає необхідність дослідження, розробка та впровадження концепцій управління розвитком підприємств, яка б відповідала сучасним споживчим вимогам, забезпечувала прибутковість виробникам та була націлена на розвиток.

Аналіз останніх досліджень. Еволюційно концепції управління досліджували багато вітчизняних та зарубіжних вчених. Зокрема серед зарубіжних вчених на значну увагу заслуговують праці

Пітера Ф. Друкера, Генрі Файоля, EFL Бреха, Мак Фарленда, С. Джорджа та ін. Серед сучасних учених-дослідників даної проблеми слід виділити роботи Н. С. Краснокутської, О. В. Михайленка, І. М. Репіної, О. І. Олексюка, О. С. Федоніна, Є. В. Лапіна, І. П. Отенко.

Багато праць вітчизняних науковців, які розкривають проблеми розвитку аронапряму. Зокрема, відмітимо, наукові праці В. Бойка, О. Бородіної, В. Гейця, Р. Глібова, В. Горьового, О. Гудзинського, С. Дем'яненка, А. Діброви, О. Ковалю, М. Кожемякіної, Д. Крисанова, В. Лаврука, Д. Лук'яненка, М. Маліка, М. Месель-Веселяка, Р. Мудрака, Б. Пасхавера, К. Прокопенка, П. Саблука, А. Скрипника, Т. Циганкової, О. Шубравської, В. Юрчишина та ін.

Однак стрімкий розвиток інноваційних технологій, зміни вимог сучасного споживача стимулюють до удосконалення наявних та застосування нових концепцій управління розвитком сільськогосподарських підприємств. Проте першочерговим є обґрунтування та визначення сутності концепції управління розвитком сільськогосподарських підприємств.

Тому **метою статті** є обґрунтування концепції управління розвитком сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Для того, щоб обґрунтувати та розкрити сутність концепції управління розвитком сільськогосподарськими підприємствами відмітимо, що вказана концепція містить триєдине поєднання визначень «концепція», «управління» та «розвиток».

Розвиток забезпечує перспективне майбутнє суб'єкта дослідження. Розвиток характеризується поступальними змінами, результатом якого є виникнення якісно нового, перехід від простого до складного та/або від старого до нового, більш якіснішого.

Провівши дослідження сучасних словників та енциклопедій, можемо стверджувати, що в науковій літературі є досить багато різних підходів до поняття «концепція». Згідно wikipedia найбільш поширеної інтернет-енциклопедії «концепція» (лат. conceptio – розуміння) – система поглядів, те або інше розуміння явищ і процесів; єдиний, визначальний задум [10]. Згідно словника іншомовних слів, концепція (лат., сприйняття) – це система поглядів на певне явище; спосіб розуміння, тлумачення якихось явищ, основоположна ідея теорії, загальний її задум [11]. Виходячи з дослідження даного поняття взятого з словника Merriam Webster в перекладі з англ. концепція означає абстрактна або загальна ідея, узагальнена з окремих випадків [12]. Згідно фармацевтичної енциклопедії концепція у науці характеризується системою доказів, методів, прийомів дослідження, аналізу, яка базується на певній теоретичній основі. Загалом, це впорядкована система поглядів, доведення щодо тих чи інших явищ, фактів, проблем, що потребують розв'язання або пояснення, обґрунтування рішень, результатів досліджень, отриманих під час відповідного спостереження, аналізу тощо [13].

Провівши дослідження наукових праць сучасних вчених, які у своїх працях досліджували концепції, в різних інтерпретаціях, та з різних підходів, відмітимо праці Мельник Н.І., яка ототожнює смислове значення «концепція» в українській та європейській науці, хоча автор аргументує, що у вітчизняному освітньому вимірі трактування поняття «концепція» характеризується більшою конкретизованістю, ніж у зарубіжних наукових працях [6].

В широкому розумінні концепція являє собою узагальнення і абстрагування від досвіду або результат трансформації існуючих ідей [9]. В більш вузькому розумінні «концепція» є складовою частиною методології, оскільки у вітчизняній науковій традиційній літературі методологію тлумачать як учення про педагогічні знання і про процес його добування, тобто педагогічне пізнання [4; с. 152].

Кравець, К. В. сформувала три підходи до поняття концепції. По-перше, під концепцією розуміють систему поглядів на певні явища, спосіб розуміння явищ, дій, теорії. По-друге, концепція – це форма і засіб наукового пізнання, що є способом розуміння, пояснення, тлумачення основної ідеї, теорії; науково обґрунтоване і логічно доведене вираження основного змісту теорії, але, на відміну від теорії останньої, воно ще не може бути втіленим у систему точних наукових понять. По-третє, в економіці під концепцією розуміють систему поглядів, помислів, що визначають основний напрям, стратегію і тактику реалізації бізнесово-підприємницьких проектів, програм [5].

Відтак досліджуючи поняття «концепція» відмітимо що концепція – це система поглядів, що визначає обраний напрям дослідження та забезпечується наявністю стратегії і тактики, яка реалізується на певний період часу.

Наступною складовою дослідження етимології «концепції управління розвитком сільськогосподарськими підприємствами» є поняття «управління». Відмітимо, що у науковій літературі немає єдиних поглядів серед науковців, що таке управління. Розбіжності в думках та підходах відображаються у наступних часто цитованих визначеннях управління. Зокрема, Дорошенко Г.О. управління розглядає в двох аспектах: як свідомий вплив людей на будь-який об'єкт і як специфічну діяльність у процесі виробництва, їх об'єднує погляд на управління як на процес чи вид діяльності [7].

У загальному розумінні «управління» визначається передусім як елемент, функція організованих систем (біологічних, соціальних, технічних), яка забезпечує збереження їх певної структури, підтримку режиму діяльності, реалізацію їх програм і цілей [8].

Андрушків Б.М., Кузьмін О.Є доводять, що «управління – це цілеспрямована дія на об'єкт з метою змінити його стан або поведінку в зв'язку із зміною обставин» [1].

Жигалов В. П., Шимановська Л. М. стверджують, що «управління – складний соціально-економічний процес. У широкому розумінні слова він означає вплив на процеси, об'єкти, системи з метою збереження їхньої сталості або переведення з одного стану в інший згідно з поставленими цілями» [3]. Гаєвський Б.А., Гаєвська О.Б доводять, що «процес управління є впорядкуванням системи» [2]. Загалом, підводячи підсумки можемо стверджувати, що управління – це окремий постійний процес розподілу вкладених ресурсів підприємства (людські та економічні ресурси) за типовими управлінськими функціями (планування, організація, мотивація та контроль) з метою досягнення поставлених цілей, а саме: випуску товарів та послуг, необхідних для її клієнтів (середовища).

Виходячи із проаналізованих базових понять «розвиток», «концепція» та «управління», а також сформованого власного авторського трактування понять пропонуємо наступну графічну інтерпретацію поняття «концепція управління розвитком сільськогосподарських підприємств» (рис. 1).

Рис. 1. Походження та трактування концепції управління розвитком сільськогосподарських підприємств*

*Сформовано авторами

Отже, під концепцією управління розвитком сільськогосподарських підприємств будемо розуміти структуру поглядів, що визначає процес розподілу вкладення ресурсів сільськогосподарського підприємства (людські та економічні ресурси) за типовими управлінськими функціями (планування, організація, мотивація та контроль) з метою переходу у якісно новий стан

Обґрунтування концепції управління розвитком сільськогосподарських підприємств як процесу, характеризується наявністю таких основних складових, які розкривають її сутність:

- по-перше, координація ресурсів;
- по-друге, виконання управлінських функцій як засіб досягнення координації;
- по-третє, встановлення мети та/або завдання процесу управління, тобто це повинна бути цілеспрямована управлінська діяльність;
- по-четверте, наявний соціальний процес;
- по-п'яте, циклічність концепції;
- по-шосте, динамічність, яка характеризується зміною цілей та підлаштування під вимоги оточуючого середовища;
- по сьоме – це композитний процес, який характеризується певною вже затвердженою послідовністю (планування, організація, мотивація, контроль). Водночас кожна така складова послідовності може розглядатися як окрема структура, яка залежить від як від самого управління, його знань, навичок, досвіду тощо так і від якості виконання роботи та одночасно як комплекс функцій, які є взаємозалежними при досягненні поставлених цілей.

Висновки. Актуальність застосування концепції управління розвитком сільськогосподарських підприємств визначається тим, що сучасний процес управління підприємством є безперервним або поточним та характеризується підвищенням вимог до товарів та послуг, а також підвищенням рівня

відповідальності сучасного споживача перед суспільством та майбутніми поколіннями.

Отже, концепція управління розвитком сільськогосподарських підприємств базується на максимальному забезпеченні результату при мінімальних зусиллях з метою забезпечення максимального добробуту та прибутковості виробника та забезпечення потреб сучасного споживача.

Важливим напрямом в управлінні аграрними підприємствами є виявлення ринкових потреб і наявність власних ресурсів. У зв'язку з мінливістю потреб ринку та власних ресурсів змінюється і концепція управління.

Література

1. Андрушків Б.М. Основи менеджменту / Б.М. Андрушків, О.Є. Кузьмін. – Львів : Світ, 1995. – 296 с.
2. Державне управління в системі соціального управління / Б. А. Гаєвський, О. Б. Гаєвська // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. - 2011. - Вип. 47. - С. 17-23. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpvgvzdia_2011_47_4
3. Жигалов В.Т., Шимановська Л.М. Основи менеджменту і управлінської діяльності. - К.: Вища шк., 2004. – 223 с.
4. Загвязинский В. И. Методология и методика дидактического исследования / В. И. Загвязинский. – М.: Педагогика, 1982. – 160 с.
5. Кравець К. В. Концепція стратегічного управління аграрними підприємствами Луганської області [Текст] / Катерина Валеріївна Кравець // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2014. – Том 16. – № 2. – С. 98-104.
6. Мельник Н.І. Концепція дослідження професійної підготовки дошкільних педагогів у країнах західної Європи: стратегічний аспект «Молодий вчений», 2016. № 11 (38). С.454-460.
7. Менеджмент: навч. посібник / за заг. ред. – Харків, “ВСВ-Принт”, 2015. – 300 с.
8. Словарь-справочник менеджера / под ред. М. Г. Лапусты. – М. : ИНФРА-М, 1996. – 412 с.
9. Concepts and its types [Electronic recourse]. Retrieved from: www.academia.edu Retrieved: 2016-02-04. Title from the screen
10. URL: <https://uk.wikipedia.org>
11. URL: <https://www.jnsm.com.ua>
12. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/concept>
13. URL: <https://www.pharmacypedia.com.ua/article/3681/koncepciya>.

References

1. Andrushkiv B.M. Osnovy menedzhmentu / B.M. Andrushkiv, O.Ie. Kuzmin. – Lviv : Svit, 1995. – 296 s.
2. Derzhavne upravlinnia v systemi sotsialnoho upravlinnia/ B. A. Haievskiy, O. B. Haievka // Humanitarniy visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii. - 2011. - Vyp. 47. - S. 17-23. - Rezhyim dostupu:http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpvgvzdia_2011_47_4
3. Zhyhalov V.T., Shymanovska L.M. Osnovy menedzhmentu i upravlinskoj diialnosti. - K.: Vyshcha shk., 2004. – 223 s.
4. Zagvyazinskij V. I. Metodologiya i metodika didakticheskogo issledovaniya / V. I. Zagvyazinskij. – M.: Pedagogika, 1982. – 160 s.
5. Kravets K. V. Kontseptsii stratehichnoho upravlinnia ahramymy pidprijemstvamy Luhanskoj oblasti [Tekst] / Kateryna Valeriivna Kravets // Ekonomichnyi analiz : zb. nauk. prats / Ternopilskiy natsionalnyi ekonomichnyi universytet; redkol. : V. A. Derii (holov. red.) ta in. – Ternopil : Vydavnycho polihrafichnyi tsentr Ternopils'koho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu “Ekonomichna dumka”, 2014. – Tom 16. – № 2. – S. 98-104.
6. Melnyk N.I. Kontseptsiiia doslidzhennia profesiinoj pidhotovky doshkilnykh pedahohiv u krainakh zakhidnoi Yevropy: stratehichnyi aspekt «Molodyi vchenyi», 2016. № 11 (38). S.454-460.
7. Menedzhment: navch.posibnyk /za zah. red. – Kharkiv, “VSV-Prynt”, 2015. – 300 s.
8. Slovar'-spravochnik menedzhera / pod red. M. G. Lapusty. – M. : INFRA-M, 1996. – 412 s.
9. Concepts and its types [Electronic recourse]. Retrieved from: www.academia.edu Retrieved: 2016-02-04. Title from the screen
10. URL: <https://uk.wikipedia.org>
11. URL: <https://www.jnsm.com.ua>
12. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/concept>
13. URL: <https://www.pharmacypedia.com.ua/article/3681/koncepciya>.

Надійшла / Paper received: 25.04.2020

Надрукована / Paper Printed : 05.06.2020